

Наталія Кулаласва
в.о. завідувача лабораторії технологій
професійного навчання,
Інститут професійно-технічної освіти
НАПН України,
kulture2014@gmail.com

ВПРОВАДЖЕННЯ КБПД У ПРОФЕСІЙНУ ОБІЗНАНІСТЬ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Аналіз сучасного стану культури безпеки професійної діяльності (КБПД) у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) України засвідчив низьку науково-методичну динаміку теоретичного обґрунтування необхідності її впровадження та поширення, з урахуванням специфіки професійної діяльності майбутніх фахівців. Причина полягає у тому, що у ПТНЗ переважають настанови на оволодіння й удосконалення учнями, у першу чергу, професійно-прикладних знань, умінь та навичок і певна байдужість до питань і психологічних настанов в сфері безпеки професійної діяльності, а також готовності до саморозвитку в сфері безпеки їхньої професійної діяльності. Нагадаємо, що КБПД є, з одного боку, частиною професійної культури фахівця, як сукупність позицій, цінностей і зразків поведінки, які обумовлюють його взаємини з професійним простором. Тобто вона є частиною базової культури особистості, до якої індивідум прагне протягом власного життя, а з іншого – у ній відбиваються засади забезпечення безпеки реалізації певної професії. Отже, культура безпеки професійної діяльності є однією зі сфер діяльності людини.

За таких умов, ефективну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників у цій області може бути здійснено на основі цілеспрямованого розвитку мотиваційного, аксіологічного, рефлексивного, когнітивного та діяльнісного компонентів КБПД, що надасть змогу досягти необхідного рівня теоретичних знань і практичних умінь прогнозування, профілактики й подолання небезпечних ситуацій, сформованості потреби і ціннісних настанов на особисту та спільну безпеку, нормативності поведінки й готовності фахівців до професійного самовдосконалення. Зауважимо, що опанування питаннями забезпечення безпеки професійної діяльності за навчальним матеріалом різних спеціальних дисциплін здійснюється за певними принципами та алгоритмами. Останні складаються з інформації про джерела небезпеки; характер дії небезпечних і шкідливих факторів; відомостей про типові помилки людини. Стосовно знань про правила поведінки й дій, інформації про способи та умови попередження й подолання небезпечних ситуацій, вибору й використання засобів захисту - на заняттях, вони як правило (за браком часу), не надаються. Таким чином, педагогічним інструментарієм спеціальних дисциплін не забезпечується вміння учнів бачити небезпеку й прогнозувати власну діяльність, формувати здатність ухвалювати нестандартні рішення в екстремальних умовах. Хоча, якщо формування КБПД здійснюється на основі наступності загальнокультурної, професійної й особистісної складових підготовки учнів, воно, апіорі, має містити необхідність структурування змісту навчального матеріалу дисциплін спеціального циклу, що розглядають різні аспекти забезпечення безпеки, у тому числі й під час виробничої діяльності. Це надає змогу додати навчально-виробничому процесу системний і динамічний характер, активізувати діяльність учнів і педагогів, а також забезпечити взаємозв'язок у змісті, формах, методах, прийомах вивчення дисциплін професійної підготовки з елементами безпеки на всіх етапах формування майбутнього кваліфікованого робітника з розвинутою КБПД. Такий підхід надає можливість визначити дії та функції учнів й викладачів при виконанні основних операцій під час розв'язання професійних

завдань з урахуванням питань безпеки, підвищуючи на кожному етапі педагогічного процесу (діагностичному, проектно-організаційному, процесуально-діяльнісному, оцінно-результативному та коригувальному) власний рівень культури безпеки професійної діяльності.